

მინც იდგწინა თავის ეროვნულად დიდრების დასაცავად და პატარასა მტრების შესდგომად, შეინა ვართ, მიგვიდე და შევივადრომო.

საბერძნეთის ძალიან სწუწრთან კრიტიკის შემოღობება, მაგრამ ვა- მონიან და სხვებისაგან ეს ვერ გე- ბუნია, რაკი ევროპაზედ მიდგე- ბასაქმე, აქ ნაძირალი გრძობაანი ევროპის პოლიტიკისა თავს წა- მთავრდენ და საბერძნეთს ის და- ემართება, რაკ კოზაკს, რაკა იქ- დებები მოჰყავდანი. ეს კარგად იტის საბერძნეთისა და ჰერეთილობის საზღვართანდას სურვილითა თავის შვილითა შემოერთებისამ უდრო- უდროად არ წიტიტუნს და მით არ ააწუწინოს გერმდე წოდებულნი ადამიანებისა საქმე, რომელნიც უყვალს, როგორც თათვლით, თავი- სი ხელი ურევია. თვით ევროპაც კი მოიბას ამ აწუწინს, რადგანაც უკერ ადამიანებისა საქმის ასე თუ ისე გადაწყვეტილებისათვის მზად არ არის. ამ მიზეზი, რის გამოც კრი- ტიკის საქმე უკერ ხანდა ანუც კოა და ანუც არა და ამ კოა-არაობაში მოკლებული ჰქონება მართლა ბრ- დალიან ოსმალეთი და უბრალო კრიტიკი ირავება.

ახალი ამბავი

* * * შინაგან საქმეთა სამინისტროს სამკურნალო დეპარტამენტს უკვე მი- სულია კავკასიიდან ცნობა, თუ რამდენი ადამიანი მომკვდარა ენკე- ნისთვის განვალგობაში გადახვე- ტიკრიკებისაგან. ამ ცნობებიდან სჩანს, რომ ტულისის გუბერნიისაში გადა- მდებ სატყვიანისაგან მომკვდარა სულ 38 ადამიანი. ამითში ყველით

დასოცლოა 15. ქუთაისის გუბერ- ნიაში ამ გულისავე სატყვიანით დასოცლოა სულ 33 ადამიანი, ამით- ში 18 კაცი მომკვდარა სისხლის ფა- ლაობით. ვლსინგტროპოლის გუ- ბერნიისაში დასოცლოა სულ 113 კაცი, ამითავე 43 ყველით მომკვდარა. ერენის გუბერნიისაში მომკვდარა სულ 31 ადამიანი, ამითში 23 კაცი დღეტურით. ბაქის გუბერნიისაში მომკვდარა სულ 18 კაცი, ამით- ში 9 ადამიანი ყველით. და- ლესტინის ოლქში დასოცლოა სულ 39 ადამიანი, ამითში 35 კაცი მომკვდარა ყველით. ყარსის ოლქ- ში მომკვდარა სულ 12 კაცი, ამით- ში 9 ყველით და ორი-ცამე- ბირის პირით. იმერ-კავკასიაში და- დამდებ სატყვიანით დასოცლოა: თერგის ოლქში სულ 106 კაცი, ამითში 43 ყველით, 30 დღეტე- რით, 29 ქუთუთი და დაწარჩე- ნი სხვადასხვა ავადმყოფობით, სტა- როპოლის გუბერნიისაში გარდაცლი- ლა სულ 51 კაცი, ამითში 49 ყვე- ელით. უფლის ოლქში მომკვდარა სულ 97 კაცი, ამითში 45 კაცი დღეტურით, 44 კაცი — სისხლის ფარალთობით, 2—ცამბირის პირით და დაწარჩენი—სხვადასხვა სატ- კირით.

* * * გუშინ-წინ თათრის მიედანზე დალიდა და სტიროლა ერთი ექსე- შიდის წლის ქალი, რომელიც დაე- დებდა თავის შობილებს. ეს დაკარ- გული ბავშვი შემაჩნის პოლიციის მოხელეებმა და წაიყვანეს პოლიციის მხედრე განყოფილებაში. ყბაწი- ლი ადამია, რომ სოფლი გოგიაში- თი ვარა.

* * * კავკასიის განაზე სადგურის მღეთ-

ეკლიეე ვითარება საზოგადო ცხო- ვრებისა და განიერებითა და რიგაინა- ბით მოითხოვოს იგი საესება, ურომ- ლისობა არ ასვენებს ცოცხალს გო- ნებას და უფრ-მახვილობას განათლე- ბულის კაცისა, როცა ჰქვდაეს თუ- ლმართობასა და მოუწყობლობას თუ- ვის გარეშე. ამისთანა კაცი ცოტა რასმე ჰქვამის, ცოტა რაობთ ზე- უფრ-მახვილობას, სიკაბობას, სადაე- ლობია, იქ ბუზს შევიდოს და ბუზ- ზე ეპარუება იკმაროს. საცა მორე- ვის, იქ პატარა წყალს იკუყვალა- რის. ხოლო ვინც იცის, ის საზღვარ- დაუდებელი და დასურულვებელია გზა კაცობრიობის წარმატებისა, ვისაც აქვს შო ნატყვისა და იმისი სანატრულო გებრად შორას სცემს, იმის განუკლებ- ლიე უღვივის ის წინა და ნადგერდა- ლი უკმარისისა, რომელიც ნებას არ აძლევს კაცს მიიძინოს, უქმად იყოს გულ ხელ დაკრფული და რომელიც, პირიქით აშხნევებს და ავლიანებს გა- მარჯულად, რომ იმით ცოცხალი მარც მობალიგოის თათვის სანატრუ- ლი, თათვის იდეალი, ქვეყნის დასაზღუ- ველს თავ-მოყვარობასა და მომკე- ლინებულს გულ-ციგობას კია, — ამ- ბოზს ერთი ფრად სასიყვარულო მოაზრე გერმანიისა, სახელდობარ, ლანგე, მატყრილობის ისტორიაში: დასძლევს მხოლოდ ის ღილი სანა- ზობის ის იდეალი, რომელიც მოვა მსგავსად, ძველის ქვეყნიერობის მგზე- რისა“ განცხადებულ ერთა შო- რისა და, წარტყნულია სა შეუძლებელს, მით უფრ-მახვილობაში მომკვდარა ანუ- გებობამ, ერთის სიტყვით, გაღმა გაი- წვეს, რომ გამოღმა იმისი გერმანია.

ში ამ ოქტომბრის 31-დგან გამართეს დროებით დღემის სადგური.

* * * კავკასიის გამოფენა ამ უქანს- კენლს ლდებში დათავდობია: 28 ოქტომბრის 406 ადამიანმა, 29-ს — 3220 ადამიანმა, 30-ს — 342 კაცმა და 31 ოქტომბრის — 356 კაცმა.

* * * კავკასიის სამეურნეო გამოფე- ნის კასას დაარსებიდან ამ თვისის პირველმადე სულ აულია 24,695 მანეთამდე.

* * * მ-ს ა. როინაშვილს დაუბა- ტუნს რამდენსამე ვეზებელითა თა- მარ მევის ფოტოგრაფიული სურათი ღილის ზომისა. ეს სურათი ისეიღება გრ. ჩარკიანისა და რ. ფანცხავს წიგ- ნის მალაზიაში. ფსი სურათისა ერთი მარეთი.

* * * ჩენე მოგვივიდა ცალკე წიგანდ- ბაბეტილი მოთხრობა მ. მაგლო- ბლიშვილისა დემეტრეს სახლობა. ეს მოთხრობა პირველად ჩენეს ვაზებში დაბეჭდებულ ფელეტონებლ და ესლა ორ წამშვილს გორის სტამბაში ცალ- კე რამად დაბეჭდია. ფსი წიგნისა სამი შაურია.

* * * გრ. ჩარკიანის სტამბაში გ. რ. ჩარკიანისა და რ. ფანცხავს წიგნის მალაზია ჰქვდაეს ქართულ კელის კალენდრისა, რომელიც ნოემბრის დამ- ლდეს გამოვა. წიგანდელი კელის კალენდარი შარშანდელზე ბევრად უკე- თესი იქნება როგორც გარგანის სი- ლაზობითა და შროთი, აგრეთვე ში- ნარასობითა კალენდრის თითოეული ფურცელზე მოხსენებულია საკალენდ- რი ცნობანი ქართულია, კათოლი- კეთა და სომეხთა სარწმუნოებისა, სა-

სწორედ ეს გარემობა გვაჩვენებს, ჩემის აზრით, მიუღს იმ სხვადასხვა- ბობაში, რომელიც არსებობს ძველსა და ახალთაობას. შუა. ერთი იზრდებოდა და იწურებებოდა, ავირდებოდა მიე- ლის მარნიდლის კაცობრიობის პე- კუთენებულს და სატირთელს, მეორე- კი—კერძოსა და პრაქტიკულს საქმეს დღინდელის დღისა და მხოლოდ ერთის რომლისმაც ქვეყნისაგან ერთი იწყება თავის ვარჯიშსა და წურთენას საზოგადო აზრთა შეთვისებით და მეორე კერძოდ გადადიობს; ერთი ვერ კაცობრიობას და მის ზრუნებს უფრ- მახვილობა, მეორე თითოეულს კერძო ქვეყნისა და მის მარნიდლს ყოფასაც ხელს ჰქვდაეს, მეორე-კი იწყებს კი- დედ და თათვის კიდევ კერძო საქ- მეებითა და საზრუნავით, იმ კერძო და დაწერილებულის საქმეებით, რომე- ლიც, მართალია, მეტად საყურადღე- ბოა და არც გადავიდეს, რადგან პრაქტიკულს მოღვაწეობაში დიდი მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ რომელიც გამოუყენებელია, უღონოა და უქმი თვით საზოგადო მოღვაწეთა გრძობის და კუყის წურთენა-ვარჯიშისათვის. ამის გამო ერთნი ისეთი გონებრივის საგნებისა პატარაები იყვენ, რომ შეუძლებოა ნაწილი მისი დახარჯათ ყოველ-ღილიურის პრაქტიკულს საქ- მეების დასაძლირად და ამ გაძლი- რებოთ არაფერი არ დასკუდობათ-კი, პირ-იქით ვიდევც ბლომად დაწო- ვათ თათვის მალ-ღონე შერის დღისა და გაჭირებისათვის. ხოლო მეორენი ისეთის სისუსტის საგნების პატარაები არიან, რომ მალე ეღვეთ მალ-ღონე და სრულად უღლურნი და უღონო-

ხელმწიფო დღესასწაულები, ისტო- რიული ამბები საქართველოს შესე- ხეს, მოკლე საბოგრაფო წიგნდები ქართული წინდანების თაობაზედ, აღინაწილია მთვარის ანგარიში და მისი ამოცლა და ჩანსლა. თითოეულს ფურცელზედ დაბეჭდილია ვასარ- თობი და ქართულის საქმელების სია.

* * * ამ უქანსენელს დროს ძალიან ხშირად ჰპოულობენ ბაქ-გაღუდელს ჩაი, ამ ვარი ჩაი მომეტებულია მე- ზეთუ პოლიციის ნაწილის ქარვასლებ- ში აღმოჩნდება ხოლმე, მაგალითად, ამ დღებში სიონის ქუჩაზე მირაქო- ვისა და აიგაზოვის ჩაი-მარქის დღე- წები პოლიციის მოხელეებმა გასწ- ვეს და აღმოაჩინეს, რომ ეს სომეხი ვაჭრები ბაქ-გაღუდელს ჩაისა ჰყო- დენენ. ეს ჩაი დაბარვის ბეჭედ-და- კრულს ყუთებში ჰქონდათ. იმაში ჰქონდენ თურმე ჩაის და მერე წვილ- წვილილ სახლებდენ. ამ ვარი ყუ- თების პოლიციამ თხოვმეტი ცალი თარი და შიგ სამ-ოთს თუთამდე ჩაი აღმოაჩინა ეს ჩაი დამოქანში გაზაზე- ნეს, მეორე თუ მესამე დღეს მეხეთუ პოლიციის განყოფილების მოქალღის თანაშემწემ თ. ვინამდე პოლიციის მობეღე მ-ნ ბირ-მეტრითურთ ხერო. დინოვის ქარვასლაში, ებრად დღეთი მო-მ-შვილის სადგომში, აღმოაჩინა სა- მარ ბაქ-გაღუდელნი ჩაი, რომელიც სამ ფუთ ნანებარზედ მეტი იქ- ნებოდა. ეს ჩაი ც პოლიციამ წარათეა მო-მ-შვილის და გაზაზენა დამოქანში გასაყვად, ხოლო მო-მ-შვილის ოქმი შეუყენეს.

* * * „წერა-კითხვის საზოგადოე- ბის“ წიგთ-საკეტს შემოსურის: თ. დღეთი რუსტომის ძემ წერე- თებმა: 1) ტან-ქაკ რუსო, სჯა, და-

ნი მსჯურებენ დროებს, რომელ ცალ ყოველ-ღულ ახალ-ახალი და უფრო რთული საქმეები მოაქვს სა- ზრუნავად და მოსავლელად. ის დი- დიდ საზალი ზნეობრივისა და გონე- ბების ძალ-ღონისა, რომელიც შეიძინეს ჩენმა ამამებმა საცოც- პრივა აღზრდა-განათლებით, ნებას აძლევდა და ნებას აძლევდა დრო- შეუყვარან თათვის მოღვაწეობა დრო- სა და ადგილის გარემობასა და ვითა- რებასა. იმავე საზლის გამო ჩენნი „ამბები“ უფრო მოხსენებულნი არიან, უფრო მეტიცენი და უფრო მეტის ამახანი ცხოვრების კიდილისა და ბრძოლაში. ამიტომაც არის, რომ ისი- ელისავე განსაძლირის გამო არ მო- უშვებან ხოლმე სულითა და ხორ- ცით, ამამედ უფრო მეტად ირევე- ბიან, უფრო მეტად შრომობენ და მეტი- თობენ საზრებისოდ, საშვილიშვილოა. რაც შეეება ექლანდელს თაობას, რომლის აღზრდასაც სცილობდენ თითქმის განსაკუთრებით ჩენის საზო- გადო ცხოვრების კერძო და პრაქტი- კულ სავნების ჩავანებითა, რასა- ვერცენია, ამისთანა სავარჯიშო არ მოახლოვდა ჩენის ახლავაზობას არც კუთუ-გონების დიდ გარჯასა და არც ხასიათის წურთენასა და ცეს- ლში გამოტარებას. იმის თვალწინ იყო ვასარჯიშე მცდე შრომობენ და ურთო- ვილობასათვის, მისხვედრისა ხელ მარ- ტიყის გრძობისათვის-კი, ახლავაზ- დობას არ ესპირაობოდა ამისთვის არც ცოცხალი ევროპების განათლება,

ჯილდოებული დიონის აკადემიისა- გან, კიხეხას ზედა: აღდგინება მსწე- ლთა და ხელდობება შევერდოდა წარმართვას წინეთა ანუ ყოფა-ქე- ვიანას? თარგმანი რუსულით ქარ- თულს ენაზე თ. დღეთი ეცხატის ძის ციკლოპილისაგან 1849 წ. 2) თორ- მეთი საუბარი, ბატონიშვილის დღე- თისაგან დწერილი, პატარა რეველი.

2) ბ-მა მარა: „Описание пер- сидского рукописного Четверо- евангелия“. ეს სახარება სპარსულს ენაზე, ხოლო ქართულს ასოებით მარწერი, და ინახება „წერა-კითხვის საზოგადოების“ წიგთ საცავში.

3) ბ-მა ირ. რამიშვილმა: 10 წიგ- ნი დემეტრეს სახლობა, მოთხრობა სოფ. მაგლობლიშვილისა, დაბეჭდილი გორში ი. რამიშვილის მიერ. გამეგობა საზოგადოებისა მადლო- ბას უძღვნის შემომწირველი.

* * * სოფ. ჟუჟოთია: ამ თვისის ოც- დასამს ფრად საწმუტარო ამბეი მოხმდარა ჟუჟოთის მონასტრში. სოლ- ლის მცველებს, როგორც ამბობს, შემთხვევით და უცხადედ მოუღალა- ხსენებულს მონასტრის მღვდელ-მონა- სტრის ამბეტიკი, სწიერი და მოხრტეუ- ლი კაცი. საქმე აი როგორ ყოფ- ბოდა: სოფელში დაყენებულ ყარუ- რები მოხდეს ცხრა სათხედ სოფლის გარეშე და დიოდენ და ათავლიე- ლებდენ, რომ ქურდი არ შემოგვე- მაიოსო. როდესაც ყარაულები უფ- მაიოსო მონასტრის დაუხლოდენენ, გამოვიდა ამ დროს საწყალი ყველა- სანა პატრიკემული მღვდელ-მონა- სტრის ამბეტიკი. ყარაულებს-კი ვინათა- ვინაც ქურდი დაიარება მონასტრის სიახლოვესა, დაუბნენ თოფი და ქურდის მაგიერ მოჰკლეს მღვდელ- მონაზონი.

არც ღრმა ცოდნა ფილოსოფიისა და სო- ციოლოგიისა, არც კიდილი და ბრძო- ლა, არც ეჭვი და იჭენულება, არც ტოკვა და კოყმანი. ყოველივე ისე ცხად იყო, ისე საოცრად მარტივი, ყოველივე წინ-დაწინდობით და ად- რევე გადაწყვეტილი მზა-მარტელის ფორმულებითა და ტერმინებითა ახალ- გაზობის კუთუ-გონების არ აწუხებდა „წყუდილი ამუცანები“; იმის გულს არ ადღვლებდა ის გრძობა, რომელიც ჩვეულებრივი ხედვისა სიჭაბუკისა და რომელიც ჩასტრანულბეს ახალგაზდას, რა არის შენი ძალ-ღონე თვალ-უწე- დნენლის საქმის წინაშე, სად შევი- ძლიან შესარული იყო ის, რასაც წინ ვიყენებს შერ მიერვე აღსარებული პრინციპები და სარწმუნო. ჩენნი ახალ- გაზობა ისე გამოდიოდა ცხოვრება- ში, ისე ეწვადებოდა საზოგადო სა- მსახურისათვის, ვითომც აქ არაფერი- იყო, მხიარულად და უზრუნველად. იმის ეგონა, რომ ცხოვრება გაცხარე- ბულისა და დაუნდობლის კიდილისა და იმის მოედნის არ არის, არა- მედ საარხელოგო მუშეებოთი თით- ქმის, არა აზრა, ცოტად თუ ბევრად, საამირო თამაშია ვარისო... ხოლო ცხადია, რომ იმისათვის სულ სწე- მადის მხედრობაა საჭირო, სულ სხვა საამირო საქურეული და საშაზღისა და ვარის თამაშისათვის-კი სულ სხვა...

ამ სხიბთ სამოკინისა და ცოცა- ლანდ სამოც - და - ათიანის წლების ახლავაზობეტი მოდიოდენ სამშო- ბლობა და თან მოჰქონდათ დიდ სა- გზალი იდეა-ზრებისა, მჭურველი ე- ვარული იდელებისა, ფიქრი და ზრუნ- ვე თათვის უქან ჩამოაჩენილის სამშო-

* * მერმის უსწრაზო გამოართობა სამეცნიერო-სამრეწველო განაღდება. გამოდგინის გამგე კომიტეტს უთხოვნი კაცისის მთავრობისათვის, და გვეხმარეთ ამ საქმეში. ეს აშმაგი ატონობა ტრეილისის გუბერნატორმა მარხის უფროსებს და სთხოვა გამოუტყნაღონ ეს გარემოება ყველას; ვისცეკი სურს გავგზავნოს რაიმე საგნები, შესახებ კაცისის ტრეილოვარებისა, არხეოლოგიისა, ბუნების-მეტყველუბისა და ბუნების სიმდიდრისა.

* * სურამია: ამას წინაღ მოგწერეთ, რომ სოფელს ღმრსტორის საზნელი და შემადრწუნებელი კაცისკლა მოხდა-მეთქი. მოკლულს ხანჯლი ლეიქმა ბიძამ თავისი მისწული, ღდის ერთა 10 წლის ყმაწვილი, დანაშავე თვადღევილია, გვარად ხერხეულში და უკვე შეპყრობილია და გარის საბატობოში დამწყვედუწლი.

* * სოფ. ლიხ (ქართლი): სრული ორი თვე იწება, რაც ამ სოფელში მძინვარებს საქონლის ავადმყოფობა. ქირი მოედო მიერს სოფელს არ დასტოვა არც ერთი გლეხის ოჯახი, რომ არ დაეწაფაღლებინა. ერთს მესამედზე მეტი საქონელი იმსხერბლა ქირა. როგორც ამ სოფლის და მამასახლისის სიიღამ სნანს, დაიბოცა 80 სული საქონელი. ამ წარიივე საქონლის ავადმყოფობა მძინვარებს ს. ოქონას, მაგრამ, სამწუხაროდ, აპაუსის მოგებებს არ უკნობდნენ ეს ამბავი მთავრობისათვის, რომ თავის ღროზე მიესილიყო. ბეითალი და ღროსძიებდა ბოლო ქირის განკლებობისათვის. ეს აშმაგი შემთხვევით შეტყუა

უფროს ექიმს საქონლისას, ბატონს ბოლოტოს, რომელიც 21 სექტემბერის მოედო სოფელს აღში, მისცა ხალხს დარიგება, დაუწერა რეცეპტები და აღქაძილა ამასთანავე საქონლის გატყუება. ჩვენში ხომ სულ ასე იცინა: მოკლდება თუ არა ქირით საქონელი, გაატყუებენ მცდარს საქონელს და ტყუეს სოფელს გარედ გადაადგებენ, სადაც საღი საქონელი დაღის საძოვრად.

* * ქართლი: ჩვენი სოფელი სულ უფურადღებოდ არის დატყუებული. მეტადრე ბატონი არა ჰყავს სასოფლო კანცელირების და სასოფლო მალაზიებს. სოფლის კვიმა მოხელე-მასამართლენი, როგორც თავიანთი პიერა, ისე იტყვიან და გლეხების კეთილ ცოდვითა და მაღლით შეტროვილის ქირანსულს უზნვარიზად ჰჭლან-გავენ. არაიენ იცის, საღ მიღის მალაზიის პური, ან რას უშვრებიან? ყოველ წელიწადს იკრიფება ქირანსული სოფლებში, მეტადრე როცა მოსახლეინი წელიწადია, გროვდება ასი და ორასი კოდი და, როცა გაპქირდება საქმე, ასს-ქი არა, ოცსკოდაც ევლარაიენ ჰჭედებს.

შეკვდამის გასწორება: ამას წინაღ ჩვენს განუში იყო გამოცხადებული, რომ სოფელ კაცის ზღაღოჩინი ს. დიბაძე გაღვეფილი იქნა ქართლის სოფლის მღდელად. მ. სვიმონ ღაღაძე დადიანის ქართლში, სოფელ კარს, და იქვე დანიშნეს ზღაღოჩინად.

ბოლოსათვის. ერცელი განათლება და გატყუება სარითო-საკაცობრიო იდეალებით არამც თუ უშეიღია იმ ახალგაზდებს თვლით თავიანთ სამშობლო-სკენ სტეკრალით, არამედ უფრო აძლიერებდა იმთს გულში სამშობლოს სიყვარულსა და ტრეილებას. ვანვი-თარბული გზრობა და განათლებული გონება მეტს სიგრძე-სიგანესს, მეტს სიღრმე-სიმაღლესს, მეტს აზრსა და მეტს კუკვას აქედლე. ამ სიყვარულს და მზავლად შექმნილი კონდა-ქი ჰმეგლოდა ღონე და ხერხი ამოიქნა ვარეშეში სინანულითა და უშეკრებლს შეტდებისათვის. თუ პირველი იმეტი მოხმებლა ქვეყანის ხელ-აღსწერით არ მიიღა და სიყვარულით გულში არ ჩაიჭრა; თუ პირველში გულ-გრლიად დაუხვდა და არ ენდო, შემდეგ ხომ მიიძღ დაუღალავისა და ჩაუფრხხებელის მოღვეწობით მონაბორცს გული ქვეყნისას, ჩაგვანეს, რომ წინად გულით მოსკოლოდროა. მოსკოლისს ქარი დაეკტილი დახდათ, მაგრამ შემდეგ მოახერხეს, ვალდის ეს ერთი და ღილის აშმაგი შევიდნენ შიგ თავი-მოქონებულნი, რომ მღვეჩენ დაგვარბოდაღდეს ეს ქარი ყურთამედ ღიდა. არც ჩაქების ცემა უნდა და არც შემტყუება და საქონლი. მაგრამ ქლანდელი ყმაწვილის კაცნი არა სხლობებენ შევიდნენ ასეთ სტუმარი-მოყვარე და ქართლის საზნო და რჩობედ გზა აუქკრონ... ან-ქი რა საკეთილესმე გზონია, რცენინათ და ეთიკლიაბათ, რომ ჩვენი არარობა არ გამომკლავდეს; ჩვენი ღიდი იმედ ჰქონდათ და ვი თუ ახლა სულ გაუმტ-

მართული თემატი
გზად ავარგულნი ცხოვარნი, კომედიას ოსს მოქვედ. უსაღლდო ჯგონისა, თარგ. რუსულიდან. ჯგაბასის მიერ.
თბილისი, გოდევილი 1 მოქმედ., ასწ. ა. ცეგარლისა.

გზად-ავარგულნი ცხოვარნი მშვენიერი კომედია, ერთი საუკეთესო პოესათაგანი ქართლის სცენის რეპერტუარში. ეს ტრეიბალი ჯგონის პიესა განსვენებულმა რუსის ღრა-მატორებმა ოსტროვსკიმ ვაღდაძეთა, ხსენ ერთიანად ვაღდაძეთა, და სულ ა. ჯგაბასის აი ეს ვაღდაძეთა-ლებული ხელ-უხლებლად ვაღდაძეთა-თარგმანი ქართლის ენაზედ. მართალია, ნიჭიერი ოსტროვსკი კარვად-გაღმაოკეთებდა, მაგრამ ჩვენს მთარგმნელს რომ ან ღვდანიღან ვაღდაძეთა, ან რუსული ერთიან ვაღდაძეთა-ქართულიდან, სწორედ უკეთის იქმნებოდა, მით უმეტეს, რომ ამ პიესას აღიღილად შეიძლება მწერალმა ქართული ელ-ფერი დასკოს. მაშინ ქართული საზოგადოება უფრო სიამოვნებით მოისმენდა პიესას და ამას გარდა ყურს აღარ ეხამებოდა უნაგრა-ვალავს ჩანარბული სიტყვები: „ჟგონის სიტყვები... ჟგონის-კოვი და ზიზალოკოვი“, განსვენებულ ოსტროვსკის მიერ გამოვანილი ეგერები და სახელები.

მეორე ნაკლი ამ კომედიისა, როგორც ყველა ქართულის თეატრის პიესისა, უკუდი ვაღდაძეთა-თეატრის ერთად-ღერთი აღვილი, სადაც ქართულს ენას თავისუფლად შეუძლიან ფრთა ვაშლის და მიეღის თავისის მშვენიერად ვაღდაძეთა, ქართული სცენა და თეატრისა. დაუხვედურად, ცეცათარგმნლის პიესებს. შალაზინის

ნონ იმ წარსულსა, იგივე მზა-მზარეული ფორმულები და ერთხელე და ერთ წარბად ვაღდაძეთა-თეატრის იმისი, რაც ჩვენი გვიკრის და რაც ჩვენი მოგვხდებდა... ერთის სიტყვით, უნაღილი, რაც ზეზირად იცის ყველა იმ უმეცარმა ჩვენის საზოგადოების წევრმა-ქი, რომელიც კითხულობს ჩვენს ვაშლებს. რა ვასაკურებელია, რომ ამისთანა საქუყველით შეიარაღებულნი ჩვენი ყმაწვილი კაცი, პირველსავე ვაჭირების ღროს, დაწმუწუნდეს, რომ სრულად მოუშლანდებოდა ცხერებში ჰილილსათვის და, დაწმუწუნებისთანავე, მაშინვე ჩამოპყროს ყურები? ასეთი ყმაწვილი კაცი ველარაიენს წინ, ევლარა წასდგამს ვენს იქ, პირველ რაზმებსავენ, საცა ვანსცადელი უფრო მეტად, ბრბოლა უფრო გამწვავებული, ცეცათ უფრო ძლიერი, ხმალთა ჰწვევა მოურედებელი და საცა ძალ-ღონედ მეტად საქონლი. მაშინათვე უკან იწვევს, ბოლო რაზმები, უფრედება დაწარბებს უმრავლესობას და მალე, ძალიან მალე ეძლევა მოსვენებულს ცხოვრებას, ვანსცამის. თანდათან და შეუწმუნებლად უტრად-აუსწორდება წინთა და ჩვეულებით ვარგეში წრის კაცს, თვისებს იმის აზრებსა და გრძობას, ცხოვრების იმისებურად და ეკადება იმისებურსავე სახლ-კარბინობას ასეთი საქცილით მით უფრო ადვილია მათთვის და, ჩემის აზრით-ქი, მით უფრო სასწრაფოა, რომ ჩვენის ქვეყნის დაღვედლდ ვანსცათორბულ ვითარების გამო ასეთი შერცედა თითოეულის ცოტად თუ ბევრად ვანსწავლის კაცი-სა საზოგადოების უმრავლესობაში,

გამცეკროლი არა ჰყავს და ამიბოტ სწორედ იმ სახითვე წარბოადგენენ ხოლმე, რა სახითაც ვაღდაძეთა-თარგმნელსა აქვს წარბოლი. მაგალითად, გუშინ-წინ წარბოადგენის პიესაში მართალია ვაღდაძეთა ასეთი სიტყვები: „ვანსწავლავას მოგახსენებთ იმ მონაწილეობისათვის, რომელიც ჩემს ცოლში მიიღეთ...“ „ენაში ჩემს ცოლზედ ოხსწვრას“... და სხვანი.

გუშინ-წინდელს წარბოადგენაში არტისტები მწუხარად თამაშობდნენ, რომ ნიჭიერმა მოთამაშებმა თითქმის ჩემი კარვად ჩაატარეს თავისი როლები, ორიოდე სიტყვა უნდა ითქვას მხოლოდ ახალ არტისტებზედ: მშვენიერად ითამაშა ბარონ პოპიკი ბოვდანიზ ფონ-ნაიკის როლი ბ-ნა ვღვეინაშა. არტისტს სცენის ცოდნა და გამოცდილება ემცნევა, აშკარად ეტყობა, რომ სცლილობს როლები კარვად ვაიზებორის და სთამაშოს ხასიათსა და ყოველს თვისებას ჩააკვირდეს და შევიგნოს, შეისწავლოს. ეს ღირსება ფრად თვალსაჩინოა იგივე არტისტისათვის, როცა იგი სცლილობს პიესაში გამოყენილის მოქმედ პიესის, თუ შეიძლება ასე ითქვას, სულ-ხორცი შეისახას. ამ მხრივ იღი ნაკლი აქვს ბ-ნს კანდელას. კანდელაკი მშვენიერად სწავლობს როლებს, მეცადინეობა ეტყობა სცენაზედ თამაშობას, ღილად ვაღდაძეთა არტისტიც შეიქმნება, მაგრამ გუშინ-წინ-ქი სწორედ მომქმედ პიესის სულ-ხორცი, ხასიათი ვერ შევიგნო და ვერ შევიგნებინა. არტისტს სცენაზედ თავს მართებულად ვერ იქვრდა, ეტყობა, რომ ფრთხი და ხელთათმანები ვერ შეეშინია და ღილად ვაჭირებელი იყო. იგი უფრო სასტუდოს, მროს მოსამსახურესა ჰვავდა, ფრთხი

ასეთი დახალოება და ვაგრობანება მის დაწარჩენ წევრთა-თანა, ბერეს მიანია ნიშნად ვაშმატებულისა და ბატრიოტულის აზრებისა, ღვეწლად უფულის „განათლებულს“ კაცს ამისთანა საქციელს და თითქმის სავაგონო საქმე და ქველბა ჰგონია. ამაზე ჰმართავს რა უღელს თავის ცხოვრების სასწრაფოს, ემეცა კმა-ყოფასა და უღარდებობას. რაკი ცოტად თუ ბევრად საბატო ვაღდაძე უქირავს საზოგადოებაში, რაკი ან აღვირავდა, ან წვერი სასამართლოსი, მყურნალი, მასწავლებელი, გამგე ან კასირი ბანკისა, ერთის სიტყვით, რაკი საქონლია, რაკი ცოტად თუ ბევრად შეძლებულია, ენა-მეტყველი, ცოტად-წინად განათლებულიც, საზოგადოებაში პატივცემულ კაცად არის მიჩნეული; იმის დაწარბავს ყურს უფრო სხსტუდოს გულის მოგებას სცლილობის და რაკი ისეთის კაცის სახელია აქვს, რომ ენათმეცნიერად დაუშთარებოდა, ამაში საქმე ხომ უფრო წინ მიდის და მისი საქმე უფრო წინ მიდის და არც მსიკე და სხვა-ქი თავისი იტყვობა. როგორღა შეიძლებინა ჩამოუღვლოთ ამისთანა კაცს ლაზარაკი უშაღლესის იდელების გამო, საზოგადოების სამშობლოს თობაზე, სამშობლოსათვის დასწავლის ვაჭირების შესახებ. ის თქვენსას ვერას ვაიგებს, ან არა-და, თქვენვე დაცეცნებთ და მანსარად ავიტყვებთ. აი ეს არის უფრო უარესი და გულ-სატყენი თითქმის ასე ჰგონია, რომ

გამოწავიბობს, ვიდრე განათლებულს კაცს, თავადებთანა, გრაფებთანა და ბარონებთან მტკობრებელს.

ბნს ცეცათზედ უნდა ესთქვათ, რომ ამ არტისტს ამ ბოლის ღრის ღიდი ხალისი და მეცადინეობა ეტყობა, უკანასკნელს ორს წარბოადგენაში თვით მოაწონა საზოგადოებას და მართლიანად შესახლდა თავისი როლები. ეს არტისტი კარვად ხანია, რაც ქართულს სცენაზედ თამაშობს, და ზემოაწინებული მართლიანობა ამ უკანასკნელ ღრომედ სწორად რომ არ შეგინებინავს.

კომედის შემდეგ წარბოადგინენ ერთ-მოქმედებანი ვოდევილი „რონ-ბაზი“. ვოდევილი ძალიან ახამაოქნა საზოგადოებას, თუმცა, რაღა თქმა უნდა, ჩვენს ნიჭიერ არტისტებს ბ-ნ პაპიქისა და ქ-ნ ვაგრობისას რომ მიეღოთ მონაწილეობა, უფრო მეტად დაატობდნენ და უფრო ძლიერ ასიამოვნებდნენ მაყურებლებს. ქ-ნ მელოტი-შვილისას აქედნის ხანს ენა კოდე ვერ გაუტყენია ქართულში და ალაგ-ალაგ ჩვეულებრივ საშინლად წაბორობიკებს ხოლმე. ამას გარდა ამ ქალმა მეტად ერთ-კილოვანი ლაზარაკი იცის სცენაზედ და სახის მოძრაობითა და მიხერა-მიხებრითაც ძალიან ქვეითობს.

დებეშა

30 ოქტომბერი

ბაზმბრბანი. წყუქდას მოივავა აქ სურბაის მუფედ ნამოფი მღვანე. ვოგსაღ-ზე დასწავა მუფე აფსუსსარე, რბანტე-მა, მინისტრება, რამდენამე ავიგინი და ოსმალის კლნი. მუფეა და მამამ

ყოველ ჩემს მამული შეილობის მოვალეობას ვასრულებო. აქა-და შემთხვევით მხარულ ამფსონდში ორიოდე სიტყვას ვიტყვი სხვათა შორის ბანკის საქმეებისა, ან სამშობლო ენის ღილს მნიშვნელობისას, აქა-და ვაკვირთ შევიგნებ მას, თუ რა ღილად საქონა ჩვენთვის შეკრება სავრო ზვირ-სიტყვაობისა და საცენტოგრაფია მასალოსა, ანუ ვაგვისწენდ ვარაფეშით ხელში წინაპართა მოღვეწეობას, მინათ ქველბითი საქმეებისა, აქა-და ჩვენ ყმაწვილ ქალებში სისარულით მიეცენებენ ქარვაზე საცერ ქართულ ასიების დაბეჭდვა-სა, ანუ დასასრულ, ქართულ თეატრში წავალ და მოვისმენ ქართულს სიმღერასა—ეს არის და ეს კაციც მე ვარ და ქუდიც მე მხურავსო. რა-მე ვაჩევილია, აქსაწემი შევის მარტო უფრადესობა, მარტო სასწო ტიპის კაცი. როგორც ყოველთვის, ამ შემთხვევაშიც არაინ თითო-ორიოდენი, რომელიც ამ უმრავლესობის კონდაცს არ ეწუზობინ. საქმე და მოღვეწეობა ამისთანა თითო-ორიოდენი, რომელიც მასწავლებლად დაწარბებს ბრბოს, ვერ კიდევ წინ არის. ისინი უფრო „მამებს“ ჰგვანან, ვიდრე თავიანთ ტრლ-ამანაგებს. ისინი უტრო-ბი არაინ თვითან ტრლ-ამანაგებს, თვითან თობაში, თუმცა მკრელი თვლი იმათაც შეამჩნეს აუცილებელსა და წყულის ზედ-მოქმედების ღრო-ამისა და ვარეშო ვითარებისას.

გ. მავიავლი
(შეშვავა იწება)